

NOWA HABILITACJA

W INSTYTUCIE FILOLOGII POLSKIEJ

Rada Dyscypliny Naukowej *Nauki o Komunikacji Społecznej i Mediach* Uniwersytetu Wrocławskiego na posiedzeniu w dniu 25 lutego 2020 r. podjęła uchwałę o nadaniu dr. Tomaszowi Ratajczakowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach. Podstawą do podjęcia uchwały było jednomyślne poparcie Komisji Habilitacyjnej, która opierając się na opiniach recenzentów, uznała, że przedstawiony przez habilitanta dorobek (w tym jako główne osiągnięcie naukowe – wskazana przez niego monografia *Polskie modlitewniki różnych wyznań. Studium bibliologiczne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2019) oraz pozostała aktywność w obszarze nauki mają charakter znacznego wkładu w rozwój dyscypliny bibliologia i informatologia.

Dr hab. Tomasz Ratajczak

Tomasz Ratajczak, absolwent zielonogórskiej polonistyki, zawodowo z Uniwersytetem Zielonogórskim (wcześniej – Wyższą Szkołą Pedagogiczną im. Tadeusza Kotarbińskiego) związany jest od 1997 r., kiedy to pomyślny przebieg konkursu na stanowisko asystenta w ówczesnym Zakładzie Historii Literatury Instytutu Filologii Polskiej zapewnił mu zatrudnienie, najpierw na roczny okres próbny,

a później na czas nieokreślony. W kwietniu 2005 r., po przedłożeniu dysertacji *Literatura religijna w wadowickich oficynach wydawniczych (1825-1939). Z pogranicza historii książki i komunikacji społecznej*, Rada Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu nadała mu stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, zaś w lipcu tego sa-

FOT. Z ARCHIWUM PRYWATNEGO T. RATAJCZAKA

mego roku Rektor UZ zatrudnił go na stanowisku adiunkta w IFP.

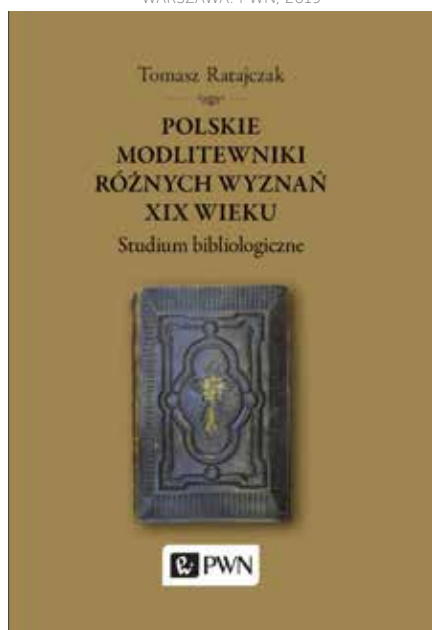
Będąc asystentem, a następnie adiunktem T. Ratajczak pełnił bądź nadal pełni szereg funkcji natury organizacyjnej. Między innymi w latach 2007-2008 przyjął obowiązki kierownika studiów podyplomowych dla nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej realizowanych w ramach projektu Ministerstwa Edukacji Narodowej ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, współtworząc uprzednio program kształcenia dla tego poziomu edukacji. W 2009 r. został kierownikiem uruchomionych na Wydziale Humanistycznym UZ *kwalifikacyjnych studiów podyplomowych w zakresie informacji naukowej i bibliotekoznawstwa*, zaś sześć lat później – studiów podyplomowych na kierunku *filologiczna obsługa administracji i biznesu* (prowadzonych przez ten sam wydział). W 2010 r. Rektor UZ przydzielił mu obowiązki kierownika Pracowni Nauk Pomocniczych i Literatury Popularnej (później: Pracowni Bibliologii i Badań nad Literaturą Popularną; obecnie: Pracowni Badań nad Literaturą Użytkową i Książką), natomiast w 2012 r. – wicedyrektora IFP (najpierw w kadencji 2012-2016, później 2016-2020).

Jeszcze przed przyjęciem funkcji zastępcy dyrektora IFP ds. kształcenia i studentów T. Ratajczak uczestniczył w pracach Wydziałowego Zespołu ds. Wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji (jego rolą było dostosowanie do tych wymogów programu studiów pierwszego stopnia na kierunku *bibliotekoznawstwo i informacja naukowa*), natomiast po objęciu funkcji wicedyrektora został członkiem Komisji ds. Jakości Kształcenia na Wydziale Humanistycznym oraz Wydziałowego Zespołu ds. Ewaluacji Jakości Kształcenia – wynikające z tej przynależności zadania wykonuje do dziś. Ponadto od 2008 r. reprezentował młodszych nauczycieli akademickich w Radzie Wydziału Humanistycznego, natomiast w kadencjach 2012-2016 i 2016-2020 – w Senacie UZ. Dodatkowo w kadencji 2012-2016 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego senackiej Komisji ds. Dyscyplinarnych Studentów i Doktorantów UZ.

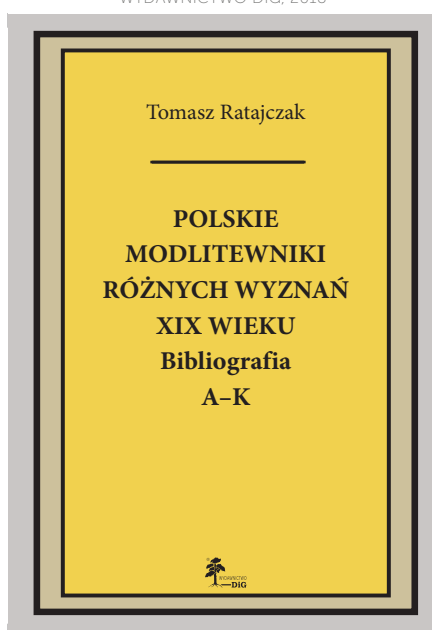
Przez czternaście lat (w okresie 2003-2017) był instytucyjnym koordynatorem ECTS, opracowując i oddając do druku coroczny informator ECTS dla kierunków obsługiwanych przez IFP, natomiast w latach 2012-2016 wypełniał zadania wydziałowego koordynatora ECTS, sprawując jednocześnie obowiązki pełnomocnika dziekana Wydziału Humanistycznego ds. programu Erasmus (jego rolą była m.in. opieka nad obcokrajowcami przyjeżdżającymi na studia do Zielonej Góry).

Nie licząc osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, w latach 2005-2020 opublikował cztery recenzowane monografie, z których jedną – *Książki religijne i quasi-religijne z wadowickich oficyn drukarskich (1825-1940)*, Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2010 – będącą zmodyfikowaną wersją rozprawy doktorskiej, dofinansował Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W tym samym czasie przygotował do druku kolejną ze swoich książek, a pod jego współredakcją ukazało się osiem monografii wieloautorskich, w tym jedna wydana w języku angielskim (w nakładzie wydawnictwa Cambridge Scholars Publishing, 2013). Został także autorem dziewiętnastu rozdziałów w tomach posesyjnych, z których trzy ukazały się poza granicami kraju, oraz szesnastu artykułów (w sumie jego dorobek publikacyjny obejmuje w chwili obecnej 68 recenzowanych prac i kilka publikacji popularnonaukowych). Jednocześnie – w charakterze kierownika organizacyjnego lub naukowo-organizacyjnego – był współgospodarzem pięciu interdyscyplinarnych konferencji naukowych z cyklu „Fantastyczność i cudowność”, integrujących krajowe środowisko badaczy literatury *fantasy*, a zarazem – dzięki spotkaniom o zasięgu międzynarodowym (w trzech przypadkach) – integrujących to środowisko z przedstawicielami świata nauki przybyłymi do Zielonej Góry m.in. z Francji, Kamerunu, Kanady, Rosji, Ukrainy i USA. W dalszej kolejności współorganizował trzy *Zielonogórskie Seminaria Literaturoznawcze*, warsztaty tematyczno-metodologiczne (w ramach projektu badawczego *Badanie związków kulturowych polsko-iberyjskich*

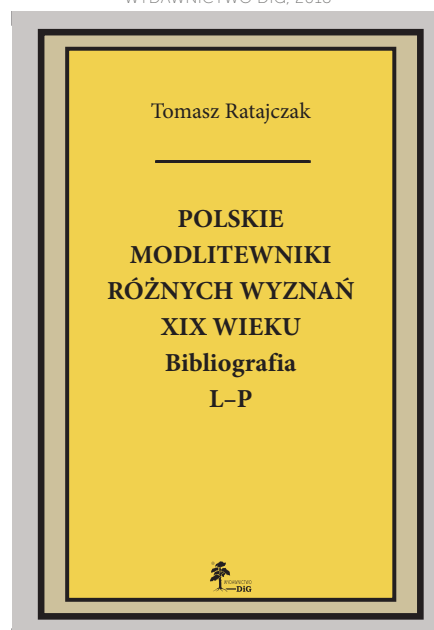
T. RATAJCZAK, *POLSKIE MODLITEWNIKI RÓŻNYCH WYZNAŃ XIX WIEKU. STUDIUM BIBLIOLOGICZNE*, WARSZAWA: PWN, 2019

T. RATAJCZAK, *POLSKIE MODLITEWNIKI RÓŻNYCH WYZNAŃ XIX WIEKU. BIBLIOGRAFIA A-K*, WARSZAWA: WYDAWNICTWO DIG, 2018

T. RATAJCZAK, *POLSKIE MODLITEWNIKI RÓŻNYCH WYZNAŃ XIX WIEKU. BIBLIOGRAFIA L-P*, WARSZAWA: WYDAWNICTWO DIG, 2018

oraz polsko-iberoamerykańskich finansowanego przez Program Santander Universidades), wreszcie – w 2018 r. pełnił rolę organizatora i gospodarza zjazdu reprezentantów krajowego środowiska polonistycznego w ramach Konferencji Polonistyk Uniwersyteckich, będącej cyklicznym spotkaniem dziekanów wydziałów polonistycznych (filologicznych), dyrektorów instytutów polonistycznych (ew. literatury lub języka polskiego) oraz przedstawicieli Komitetu Nauk o Literaturze czy Komitetu Językoznawstwa PAN.

Od 1997 r. był uczestnikiem niemal dwudziestu konferencji naukowych (ogólnopolskich, międzynarodowych, zagranicznych), wygłaszając w ich trakcie referaty lub biorąc udział w panelach dyskusyjnych. Ponadto uczestniczył w czterech zjazdach środowiskowych, czterech seminariach lub warsztatach naukowo-dydaktycznych oraz dwukrotnie, w ramach programu Erasmus, odbył wyjazdy studyjne do Wilna i Brna w celu prowadzenia zajęć dydaktycznych na tamtejszych uniwersytetach.

W ostatnich latach dr hab. T. Ratajczak dwukrotnie pełnił rolę promotora pomocniczego w przewodach doktorskich. W ramach studiów pierwszego stopnia na kierunkach *bibliotekoznawstwo i informacja naukowa* oraz *filologia polska* wypromował 38 prac licencjackich, z kolei na studiach podyplomowych – około 60 prac dyplomowych. Zarazem co najmniej 110 razy recenzował prace końco-

we (dyplomowe, licencjackie lub magisterskie). Poza seminariami prowadził bądź prowadzi laboratoria, konwersatoria, ćwiczenia i wykłady z kilkunastu obligatoryjnych przedmiotów kierunkowych, specjalizacyjnych lub do wyboru, otrzymując każdego roku satysfakcjonujące noty ze strony studentów (w ramach ogólnouniwersyteckiej „akcji ewaluacji OCEN BELFRA”). Przez cały okres swojej działalności naukowo-dydaktycznej otrzymał kilka nagród rektorskich: za osiągnięcia organizacyjne (czterokrotnie), naukowe (dwukrotnie) i dydaktyczne (raz). Ponadto w 2018 r. został laureatem III edycji konkursu „Mały grant” ogłoszonego przez Prorektora UZ ds. Nauki i Współpracy z Zagranicą.

Ponieważ zainteresowania badawcze dr. hab. T. Ratajczaka oscylują wokół książki postrzeganej jako fizyczny nośnik treści i jako tekst, ich obszar tematyczny siłą rzeczy wyznaczają zagadnienia z dwóch zakresów, tj. bibliologii (teorii i historii książki) oraz literaturoznawstwa (chodzi m.in. o popularną i użytkową literaturę religijną). Poza tym interesują go związki Internetu z literaturą i filmem oraz – z racji pełnionych przez szereg lat funkcji organizacyjno-kierowniczych – zajmował się problematyką kształcenia akademickiego polonistów czy pracowników bibliotek i informacji naukowej.

Krystian Saja

POROZMAWIAJMY O MODLITEWNIKACH

z dr. hab. Tomaszem Ratajczakiem rozmawia Krystian Saja

—W zeszłym roku nakładem Wydawnictwa Naukowego PWN ukazała się Pańska najnowsza książka zatytułowana *Polskie modlitewniki różnych wyznań XIX wieku. Studium bibliologiczne*. Jakże czynniki wpłynęły na decyzję o napisaniu pracy na taki właśnie temat?

Badając swego czasu repertuar wydawniczy Wadowic w XIX i pierwszej połowie XX w. pod kątem obecności w nim druków o tematyce religijnej bądź quasi-religijnej – taki był temat mojej rozprawy doktorskiej – stwierdziłem, że na wydanych tam 715 tytułów o takim właśnie charakterze przypadło 228 modlitewników, z których część opracowano w formie skromnych broszur bądź druków ulotnych, a część jako luksusowe edycje książkowe o objętości liczącej nawet kilkaset stron. Pod wpływem tych obserwacji nasunęły mi się pytania dotyczące m.in. skali i geografii produkcji tego typu publikacji w pozostałych ośrodkach książki polskiej – to po pierwsze; po drugie – za istotny problem

badawczy uznałem potrzebę redefinicji i typologii modlitewnika, gdyż encyklopedyczno-słownikowe ustalenia, wyjaśniające, że przez termin ten należy rozumieć „książkę zawierającą zbiór modlitw lub tekstów nabożnych” albo „zbiór modlitw rozpowszechniany osobno w postaci kodeksu rękopiśmiennego lub – od czasu wynalezienia druku – książki do nabożeństwa” – by przywołać tylko niektóre z obowiązujących powszechnie rozstrzygnięć – w przypadku repertuaru wydawniczego Wadowic okazały się niewystarczające. Poza tym trudno byłoby za ich pomocą wyodrębnić i opisać współczesne przykłady piśmiennictwa służącego do modlitwy, których wygląd do złudzenia może przypominać opakowanie jakiegoś medykamentu – ostatnio na temat modlitewników wypuszczonych na rynek czytelnicy w tej właśnie formie wypowiedziała się prof. Maria Wojtak w artykule *Modlitewnik jako lekarstwo. Analiza genologiczna w „Rocznikach Humanistycznych”*. Bądź też są modlitewnikami wirtualnymi z całą gamą przeróżnych